

Rytt från VÄRMLANDS SLÄKTFORSKARFÖRENING

1988:4

MEDLEMSBLAD
FÖR
VÄRMLANDS SLÄKTFORSKARFÖRENING
ARGANG 5

Unikt kartmaterial tas fram 1800-talskartor moderniseras

BORGVIK ☞ Ett unikt kartmaterial över den värmländska landsbygden håller på att växa fram. Det är 1880-talets ekonomiska kartor som man nu får möjlighet att modernisera. En dyr men angelägen uppgift som man närmar sig med seriöst intresse.

I Västergötland och Dalsland är man klar med restaureringen av det gamla kartmaterialet och där har resultatet blivit det man hoppades. Tom Ohlsson vid Föreningsbanken i Falköping har varit knuten till arbetet. I helgen deltog han i Värmlands Hembygdsförbunds konferens i Borgvik och berättade om de förutsättningar som finns.

Värmländska byar och hemman finns återgivna på 220 kartblad i skalan 1:20 000. De ger en mycket god bild över hur det såg ut för ett sekel se-

dan med alla torp och backstugor rätt placerade. Det skulle vara av stort värde för hembygd rörelsen att få fram en sådan dokumentation, bland annat för de som ägnar sig åt torpinventeringar och forskning.

Enligt Tom Ohlsson skulle det kosta mellan 1,8 och två miljoner att ta fram kartorna. Det är pengar som hembygd rörelsen själv inte förmår ta fram varför man måste lita till sponsorer. Går det att ordna ekonomin så kan arbetet kanske komma igång under första halvåret nästa år och kartorna blir därefter åtkomliga för allmänheten.

Utdrag ur en artikel, införd i Värmlands Folkblad, 29/11 1988. Publicerat med tillstånd från VF.

INFORMELLA TRÄFFAR

Under hösten har det hållits tre så kallade **informella träffar**, dock med ett bestämt tema varje gång. De två första inramades av att ordförande Lars-Gunnar Sander informerade om hur han har organiserat innehålllet i sina släktforskarpärmar. Det tredje mötet inleddes av Sonja Peterson. Hon berättade om de över 400 uppsatser som Etnologiska sällskapet samlat.

ORDFÖRANDES FORSKARPÄRM

Lars-Gunnar har sina anor samlade efter geografiska områden, ej strikt efter anans plats på antavlan. Han menar att man på det sättet har lättare att se det hela överskådligt. Hans farfars anor finns således samlade i sex olika pärmar beroende på att slakten kommer från sex "huvudområden".

I varje pärm har han ett försättsblad, som är en kombination av registerblad och antavla. Varje anas första blad är försett med en utstickande flik med anans nummer.

Under varje flik hittar man alla data i kronologisk ordning om anan ifråga, och hans familj. Övriga handlingar är

- * Utdrag ur sockenböcker och liknande
- * Kartor
- * Forskningsprogram (saker som ska letas upp) med angivande av filmnummer och motsvarande för varje punkt (=arbetsorder).

Lars-Gunnar har en pärm med **arbetsorder** sorterade i filmnummerordning. När en film kommer, plockas alla order fram med det numret.

Red. anm.: Även om Du som forskare inte har samma "ork" som Lars-Gunnar, så bör Du för Din egen skull se till att Du har någon form av ordning på Dina papper innan Du får för många.

ETNOLOGISKA UPPSATSER

Till höstens tredje informella träff hade 16 personer mött upp. Sonja Peterson inledde genom att berätta om de över 400 uppsatser som Etnologiska sällskapet har samlat i Gamla Badhuset. Många av dessa innehåller ämnen som kan vara till stor nytta för en släktforskare. Etnologi betyder ju folklivsforskning och här får vi alltså veta en hel del om hur förfäderna levde till vardags. Ett nog så betydelsefullt komplement till kyrkböcker-nas data.

Tack vare det utmärkta kortregistret, som Sonja lagt upp, är det mycket lätt

INFORMELLA TRÄFFAR

att leta sig fram till de uppsatser som innehåller ämnen man är intresserad av. Registret består egentligen av tre delar med olika sorteringsbegrepp:

- * ämne
- * författarnamn
- * uppsatsnamn

Efter Sonjas presentation störtade deltagarna sig över de framlagda uppsatserna. Av det intensiva bläddrandet och läsandet att döma, så var detta verkligen ett matnyttigt material för släktforskare. Uppsatserna som är insamlade från hela Sverige, är skrivna av studerande i etnologi på B- och C-nivå. De finns till låns på Gamla Badhuset i Karlstad.

Uppsatserna är uppställda under följande ämnesrubriker:

Arbetsliv	Kulturmöte
Barndom	Livscykeln
Bebyggelse	Livsmönster
Bibliografi	Massmedia
Bild	Migration
Boendeformer	Minoriteter
Dans	Musik
Djur	Namnskick
Etnicitet	Personhistoria
Familj och släkt	Religion
Fiske	Rättsväsen
Folkmedicin	Samfärdsel
Folktro	Samhällsförändring
Fritid	Sedstudier
Föreningsliv	Sjukvård
Handel	Skolväsen
Hantverk	Social omsorg
Hem och hushåll	Teknik
Industri	Textilier
Jakt	Tradering
Jordbruk	Turism
Kläder	Umgängesformer
Kommunikation	Ungdom
Konst	Uppfostran
Kosthåll	Yrkeskultur
Kulturstudier	Ålderdom
Kulturminnesvård	Årets festseder
Kvinnoforskning	

Ytterligare upplysningar lämnas av Sonja Peterson, Ölme-gatan 9A^I, 652 30 Karlstad. Tel. 054/11 94 11, 054/501 42

HÖSTMÖTE DEN 29 OKTOBER

Trots att vädrets makter hade ordnat med blixthalka på gator och vägar, så infann sig ca 35 personer till höstmötet.

Från årsmötet kvarstod några frågor som nu kunde klaras av. Till ordinarie styrelseledamot efter Ingvar Dahl, som av sagt sig sitt uppdrag, valdes vår kassör Ca-

rin Widén. Som styrelsesuppleant efter Carin Widén valdes Gunhild Svensson. Även en ny valberedning utsågs, bestående av John André, Karlstad, Valla Johansson, Säffle och Ulla Larsson, Edsvalla.

Efter förhandlingarna bjöds på sång av Bibi-Lott Åsbom-Kunze, som blev mycket uppskattad, i synnerhet som en del visor hade anknytning till företeelser som släktforskare brukar komma i kontakt med.

För dagens huvudämne svarade Sven-Åke Modin, som höll ett långt och intressant föredrag om värmländska indelta soldater. Föredragshållaren började med att placera in indelningsverket i ett större historiskt sammanhang. Vi hade väl alla trott att denna militära organisation var ett alltigenom helsvenskt påfund. Men så var det inte alls, fick vi lära oss! Idén kom ursprungligen från Kina där kejsaren en gång för mycket länge sedan hade en miljon indelta soldater.

Sven-Åke Modin redogjorde även ingående för alla de omorganisationer som Värmlands Regemente varit utsatt för genom tiderna. Om undertecknad förstod saken rätt, så torde kännedom om dessa omorganisationer vara ett absolut måste ifall man tänker ge sig i kast med att forska kring värmländska soldater.

Slutligen fick vi även höra något om de värmländska fältjägarna som inte var något indelt regemente utan ett värvat förband främst avsett för gränsförsvaret. Vid det efterföljande kaffet fick flera medlemmar ett antal frågor sakkunnigt besvarade.

Lars-Gunnar Sander

SVENSKA ANTAVLOR 7

Förbundet har kommit ut med sitt sjunde nummer av **Svenska Antavlor**. Häftet innehåller åtta antavlor som är upprättade av lika många forskare. Det är utomordentligt att forskningsresultat blir publicerade och spridda, men frågan är om förbundet verkligen tänkt igenom syftet med detta? Det här materialet är ju precis ingen nöjesläsning som man slukar från pärm till pärm! Däremot kunde dessa häften, som blir fler och fler, bli ett utmärkt uppslagsverk om de försågs med bättre register. Det sockenregister som finns på sista sidan är alldeles för knapphändigt i det längre perspektivet. Det borde åtminstone kompletteras med ett släktnamnsregister. När det som här är fråga om s k allmogegenealogier, så borde man vid sidan av sockennamnet även

lyfta fram gård- eller bynamn som registerbegrepp.

FORSKARFORTECKNING

KARLSKOGA DEGERFORS SLÄKTFORSKARKLUBB

Vår grannförening i öst, Karlskoga Degerfors Släktforskarclubb har givit ut en kombinerad medlems- och forskarförteckning. I all sin enkelhet har den en smält genialisk uppställning. För många medlemmar i vår förening torde den vara en intressant läsning. Registret finns i vårt arkiv på Gamla Badhuset i Karlstad.

REGIONAL FÖRBUNDSBILDNING

Fredagen den 30 september hade förbundet inbjudit ordförandena i de regionala medlemsföreningarna till en konferens i rubricerat ämne. Konferensen ägde rum på gamla biblioteket i Skara. Förutom undertecknad hade representanter från elva andra regionala föreningar hörsammat kallelsen.

Diskussioner om Sveriges Släktforskarförbunds organisation i olika nivåer har förts i många omgångar. Någon heltäckande lösning har frågan aldrig fått. Under tiden har en regional förbundsbyggnad redan skett i Skåne. Uppenbarligen förväntar sig riksförbundet en liknande utveckling på andra håll i landet och därför är det bra att man i tid tar upp hithörande frågor till debatt.

Guno Haskå, ordförande i Skånes Genealogiska Förbund, redogjorde för hur detta arbetar. Som jag uppfattade saken fungerar förbundet som en effektiv serviceorganisation för de många småföreningarna runt om i landskapet.

I Södermanland har man haft någon slags regional organisation en längre tid inom ramen för Södermanlands Släktforskarförening. De enskilda medlemmarna inbetalade sina medlemsavgifter till denna förening, som sedan fördelade ut pengarna till de olika lokala klubbarna. Detta erkände Bror-Erik Ohlsson var ett misstag. Det blev strid om pengarna mellan klubbarna och föreningen. Klubbarna går nu sina egna vägar och f n verkar det vara mycket osäkert om den regionala organisationen kommer att överleva.

I Skaraborgs län finns en samarbetsorganisation utan egen ekonomi. Inom samma område opererar också en konkurrerande regional förening, Västgöta Genealogiska förening. Kontakterna mellan dessa båda lär inte ha varit särskilt goda. Men av

UR GRÄSMARKS HISTORIA

I nr 3:88 publicerades ett litet urval av nämndemannen och riksdagsmannen Jan Magnussons uppteckningar från Gräsmark. Här följer ytterligare några av hans uppteckningar.

1798 Var så svår missväxt, att ingen minns värre.

1778 Dog 79 personer, av dem 49 i Kopporna.

1782 Dog 84 däraf 23 i Kopporna.

1786 Fanns i Långnäs ett flickebarn på 13 år som var endast 3 fot hög. Föräldrarna reste ifrån henne till Norge, flickan blev bortauktionerad av fattigvården, hon finns omnämnd flera år senare.

1790 Levde en man i Hornsjön, han kunde hela bibeln ord för ord utantill.

Ca 1800 Från Karlstorp under Berg. Medan hustrun badade sitt mindre barn om kvällen, hade det större gått ut. Hon hörde det skrika och sprang ut. Då blev hon varse en varg i fullt lopp med hennes barn. Hon förföljde vargen så länge hon kunde utan resultat. Återvändande hem och fann det andra drunknat i baljan.

1803 Dog 181 personer, 128 i Rödsoten, årets födda var 68.

1811 Om julaftonen drunknade 6 personer i sjön Rottnen under färd till kyrkan alla av samma familj. En liten gosse som inte var med, blev enda kvar av familjen.

1844 Nedbrann genom vådeld nästan alla hus på herregården Anneborg.

1847 Födde en kvinna trillingar i Timbonäs.

1850 Dog en person i kolera, 1853, 3 till av samma sjukdom.

-◇-

I parken nedom Anneborg växer 2 Aspar 5 alnar från varann, 8 alnar från marken växer dom samman i en stam.

-◇-

Gräsmarks sista "trollkarl" bodde på den s.k. Sprättlyckan i Långenäs, kallades därför Sprätt-Sven. Han kunde bota sjukdomar, som han läste bort i brännvin, stämma blod och tillrättas skaffa stulna saker. Han var på sin tid en mycket anlitad underdoktor.

-◇-

En man från Mängen var känd för sin styrka. Han hette Nils Olsson, kallades Peckerudsgutten, född 1826 död 1896, under ålderdomen utauktionerad som

många andra.

När värmlänningarna drog till Bergslagen på arbete med häst och vagn, fick han dra sin vagn själv. Han ägde ingen häst. Vagnen var oftast lastad med 2 1/2 skeppund (425 kg).

En silltunna tog han under armen.

Under en vistelse i Stockholm blev några ligister för närgångna. Trots hans varning lämnade de inte honom i fred. Han slog därför tillbaka ett slag. En föll och dog. Nils anhölls men Kung Karl lovade straff-frihet om han lämnade staden.

XX

JÄMNRIG MED "MORFASTER"

Eftersom redaktören för denna tidskrift efterlyst bidrag från läsekretsen så har jag lydigt bläddrat igenom mina egna anteckningar och funnit något rätt märkligt, nämligen en flicka som var jämnårig med sitt syskonbarnbarn.

Det hela började med min MMFMF Olof Andersson, född i Kila 1776. Han blev fader första gången 1807, d v s han hade hunnit bli en mogen man. Sedan blev det dock bättre fart, han hann åtminstone få 12 barn till, varav det sista, dottern Britta Lisa föddes 1849. Hon var 42 år yngre än sin äldsta storebror.

Olof var gift tre gånger, sista gången 1840 med sin andra hustrus systerdotter, den 42 år yngre Lena Jonasdatter.

Samma år som Britta Lisa föddes blev även Andreas dotterdotter född. Hon kunde alltså säga "morfaster" till Britta Lisa, vilket måste vara rätt unikt eftersom de var jämnåriga.

Den som är intresserad av historien kan ta del av biskop Nils Lövgrens minnesanteckningar, publicerade i Karlstads stifts julkbok 1951. Nils Lövgren hörde själv till ättlingarna efter Olof Andersson.

I Lövgrens anteckningar anges åldersskillnaden mellan Andreas och Britta Lisa till 48 år, men enligt kyrkoböckerna var det 42 år.

Peter Funke
Baazgatan 5B
431 61 Mölndal

GENKRYSSET

Elivor Lantz bidrar med ett korsord, att ta till mellan skinka, gröt och klappar. När Du löst det, river Du ur eller kopierar sidan, och skickar den till Lars-Gunnar Sander, Norra Berghaget, 667 00 Forshaga. Märk kuvertet "Genkryssset".

Första pris: 1989 års medlemsavgift betald.

Andra pris: Släktforskarförbundets antavla med 8 generationer + proband, 70x100 cm. Tillsammans med lösningen skickar Du med Ditt bästa arkivtips. Bland de 10 först öppnade rätta lösningarna väljer styrelsen ut de två vinnarna. Lösningen måste vara styrelsen tillhanda före 15 januari.

VÄGRÄTT

1. Den person vars anor ska klarläggas
4. Arkiv
7. Arkiv
9. Far och ...
10. Mantalslängd
13. Samma månad, samma dag
17. Nära släkting på möder-net
19. Brorson, systerson
20. Arkiv
21. Härstamning endast genom män
25. Grym benämning på barn

29. Man tillhörande ett av de fyra stånden
32. Åldersläge
34. Läran om släktforskning
35. En person i antavlan

LODRÄTT

1. Kallas ofta dtr före början av 1800-talet
2. Dop, döpelse
3. Dotter
5. Vittnen
6. Ärtal
8. Frånvarande
11. Antal landsarkiv

12. Läsning
14. Brukare av annans jord
15. Nära släkting på fädernet
16. Ack ... du sköna
18. I stället för Magnus
22. Genealogiska Föreningen
23. På samma plats
24. Arkiv för soldater
26. Också en längd
27. Gammalt mynt
28. Sonson
29. Gammalt mått
30. Tidsrymd
31. Svärson
32. Kallades släkting förr
33. Ägare

****	1			2			3	****	4	5		****
****		****	****		****	****		****	****		****	6
****		****	****		****	****	7	8	****	9		
****		****	10		****	****		****		****		
****	****	11	****		****	12	****		****		****	
****	13							****	****		****	****
14	****		****		****		****	15	****	****	16	****
	****	****	****		****		****	17	18	****		****
19					****		****	****		****		****
	****	****	****	****	****	****	****	****	****	****	20	
	****	****	21	22			23		24	****	****	****
25		****	****		****	****	****		****		****	26
****	****	****	27	****	****	28	****	****	****	****	****	
****	****	29		30			31			****	32	
33	****		****		****	****		****	****	****		****
34									****	35		

Namn _____
 Adress _____
 Postadr. _____
 Arkivtips _____
 Beskrivning av arkivet på separat papper!